

บทบรรณาธิการ

การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอ District Health Management Learning (DHML)

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหนึ่งในหลาย ๆ สถาบันการศึกษาที่ได้เข้าร่วมโครงการเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอ (District Health Management Learning: DHML) ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษา (Academic Institute) และศูนย์ประสานงานและจัดการเรียน (Learning Coordinating Center) ของโครงการนี้ คณาจารย์ได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในหลาย ๆ เวทีที่จัดโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้มีโอกาสฟัง การบรรยายดี ๆ จาก รศ.นพ. สุรเกียรติ์ อชานุกาพ หลายครั้ง ได้รับการเติมเต็มในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิต ในการทำงาน อาจารย์เน้นเสมอว่า การทำงานนั้นต้องมีความสุขควบคู่กันไปเสมอ โดยใช้หลักคุณธรรม นั่นคือการกระทำ ให้มองและคิดทุกอย่างเป็นด้านบวก กระผมขออนุญาตเอาข้อความที่อาจารย์ได้โพสต์บนเฟสบุ๊ก มาแนะนำ อาจารย์สุรเกียรติ์ได้เขียนไว้ว่า “ผมมีความคิดมาตลอดชีวิตการทำงานว่า ประสบการณ์ทุกอย่างล้วนเป็นบทเรียนเพื่อให้เราเติบโตทั้งสิ้น ไม่เป็นบทเรียนด้านบวกก็ด้านลบ เรามักจะรู้สึกดีใจที่ได้ด้านบวก และผิดหวังหรือเสียใจที่เจอด้านลบ แต่เมื่อตัดความรู้สึกออกไป บทเรียนด้านลบมักจะมีคุณค่าอย่างใหญ่หลวง ทำให้เราจดจำได้ลึก และจะมีความมุ่งมั่นที่จะไม่ทำมันซ้ำอีก เรียกว่าเป็นบทเรียนด้านกลับ เวลากินปลาแล้วก้างติดคอ เราคงไม่ถึงกับเข็ดขยาดที่จะไม่ไปแตะต้องมันอีก แต่ครั้งต่อไปเราก็จะกินปลาด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น และอาจเจอปลาก้างติดคออีก ก็ยิ่งตอกย้ำว่าเราต้องระมัดระวังให้มากยิ่งขึ้น ทำนองเดียวกันกับคนผัดกับข้าว บางทีก็ถูกน้ำมันกระเด็นใส่ ก็คงไม่ถึงกับเลิกผัดกับข้าวไปเลย แต่จะมีความระมัดระวังตัวมากขึ้น บทเรียนไม่ว่าด้านบวก (ด้านตรง) และด้านลบ (ด้านกลับ) ต่างเติมแต่งให้ชีวิตมีสีสัน ไม่มีด้านลบก็จะไม่รู้คุณค่าของด้านบวก ต้องขอบคุณมันด้วยซ้ำที่ทำให้ทุกคนได้เห็นประสบการณ์ทั้งสองด้านที่เกิดขึ้นเป็นธรรมชาติ ” ระบบสุขภาพของไทย แบบไทย ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอน เริ่มด้วยการปฏิรูปสุขภาพในปี พ.ศ. 2545 (Health Care Reform, AD 2002) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพได้เท่าเทียมกันและเสมอภาค จากการวัดและประเมินผลเรื่องประสิทธิภาพของการจัดการระบบสุขภาพ (Health Care Efficiency) ของบлумเบอร์คั้งครั้งที่ 2 ในปี 2557¹ โดยประเทศสิงคโปร์² และประเทศมาเลเซียรั้งลำดับที่ 1 และ 27 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทย ได้เป็นลำดับที่ 29 ในประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย³ นั้นระบบการบริหารการเงิน ประชาชนที่ใช้บริการด้านสุขภาพนั้นร่วมจ่ายด้วย (Copayment)

¹ <http://www.bloomberg.com/visual-data/best-and-worst//most-efficient-health-care-2014-countries>

² https://www.moh.gov.sg/content/moh_web/home/our_healthcare_system.html

³ http://www.wpro.who.int/asia_pacific_observatory/hits/series/Malaysia_Health_Systems_Review2013.pdf

⁴ การจัดการเรียนเพื่อเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอ รวบรวมโดย นพ. ยงยุทธ พงษ์สุภาพ

มุมมองนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างไรกับการทำงานในระดับชุมชน

อาจารย์สุรเกียรติ ได้สอนที่มกุฎการที่ทำงานในระดับสุขภาพอำเภอไว้ว่า เริ่มจาก “มีน้ำใจ ใฝ่เรียนรู้ ผู้ ลังยาก” และ “เป้าหมายทำเพื่อคนอื่น” คิดดี คิดซื่อระดับหนึ่ง แล้วลงมือทำเลย โดยไม่ต้องรอปัจจัยพร้อมทุก ด้าน เป็นการตกผลึกความคิดจากประสบการณ์ เรียนรู้จากการทำงาน (Learning by doing) ของตัวเองมาเป็น เวลานาน การตกผลึกของประสบการณ์การทำงานของอาจารย์สุรเกียรติ คือ ดำเนินการตรวจรักษาโรคสำหรับคน ปลูกภูมิ (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 และมีการปรับปรุงต่อเนื่องมาเรื่อยๆ) อาจารย์สอนให้ทุกคน ขยับที่ละก้าว มีก้าวที่ 1 ก้าวที่ 2 และมีก้าวต่อไปเรื่อย ๆ สิ่งที่ท่านทำในปัจจุบัน การทำมูลนิธิหมอชาวบ้าน และสำนักพิมพ์หมอชาว บ้าน จนถึงโครงการผลักดันงานปลูกภูมิและระบบสุขภาพระดับอำเภอ หลักการที่อาจารย์ได้พูดอยู่บ่อยครั้ง คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้ถอดหมวกและฟังความคิดเห็นของทุกคนที่ปราศจากอคติ และการชื่นชม (Appreciation) ความคิดเห็นที่หลากหลาย ต่างมุมมองจากทุกภาคส่วนของชุมชนนั้น ร่วมกันหาทางออกในแก้ไข ปัญหาที่เป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง วัตถุประสงค์หลักของโครงการโดยใช้ปัญหาพื้นที่ มาเรียนรู้ร่วม กันเป็นทีม ซึ่งประกอบด้วยหลายภาคส่วนของชุมชน ประกอบด้วย ทีมบุคลากรจากโรงพยาบาล สาธารณสุข อำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน⁴ เพื่อเป็นการเสริม สมรรถนะการบริหารจัดการหลัก 6 ด้าน คือ 1. การควบคุมตนเอง 2. การมีวิสัยทัศน์ 3. การวางแผน 4. การนำการ เปลี่ยนแปลง 5. การทำงานเป็นทีม และ 6. การใช้เครื่องมือการบริหารจัดการ และสมรรถนะ 4 ด้าน คือ คุณค่า ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และอำนาจ

ด้วยความกรุณาของอาจารย์สุรเกียรติ ได้มีการสร้างเวทีกกลางสาธารณะ (DHML ในเฟซบุ๊ก <https://www.facebook.com/groups/587606054701405/>) ที่ท่านสามารถเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแสดงความคิดเห็น ได้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของระบบสุขภาพระดับอำเภอ

ผศ.สมศักดิ์ วงสาวาส
บรรณาธิการประจำฉบับ